УДК 355. 233. 22: 159. 923

ЗАНЯТТЯ ФІЗИЧНОЮ ПІДГОТОВКОЮ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ І ГРУПОВИХ ПСИХОЛОГІЧНИХ ХАРАКТЕРИСТИК КУРСАНТІВ

Сергій РОМАНЧУК, Олександр ПОПОВИЧ

Академія сухопутних військ

Анотація. У статті розкрито дослідження щодо визначення поглядів курсантів та фахівців з фізичної підготовки про вплив занять фізичними вправами на розвиток індивідуальних та групових психологічних характеристик у військових колективах. Визначено напрямки, які необхідно враховувати під час організації фізичної підготовки у військовому навчальному закладі.

Ключові слова: психологічні характеристики, курсанти, фізична підготовка.

Постановка проблеми. Політичні, соціально-економічні зміни, що відбуваються в України, вимагають від психологічної науки нових підходів до рішення освітніх і виховних завдань [4].

Змінити сформовані стереотипи, індивідуальні та групові психологічні характеристики у стосунках курсантів вищих військово-навчальних закладів можна в процесі фізкультурно-спортивної діяльності [3, 6].

Високий ступінь педагогічної дії на курсантів у процесі занять фізичною підготовкою і спортом обумовлюється як характером їх комунікативної практики, так і наслідком активної спільної фізкультурно-спортивної діяльності.

Актуальним напрямком досліджень є формування індивідуальних і групових характеристик курсантів у процесі фізкультурно-спортивної діяльності як безпосередньо в процесі самого спілкування, так і опосередковано через дію конкретних, але не постійних умов, в яких вона протікає.

Наші дослідження виконувалися згідно з планом НДР Управління фізичною підготовкою Збройних Сил України на 2007 – 2009 рр. за темою „Розроблення теоретично-методичних засад функціонування системи фізичної підготовки військовослужбовців Збройних сил України”, шифр „НФП-2009”.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У працях деяких вчених підкреслюється значення фізичної підготовки і спорту у формуванні особистості.

А. С. Маклаков доводить, що фізкультурно-спортивна діяльність не просто розширює діапазон рухових навичок і умінь, а й забезпечує такий ступінь фізичного розвитку, який сприяє будь-якому видові військово-професійної діяльності [3].

У працях П. А. Рудик, В. В. Медведєва визначено, що особливе значення у вихованні психологічних якостей особистості має специфіка фізкультурно-спортивної діяльності, спортивні змагання і умови, в яких вони відбуваються [5].

В. В. Радецький вказував, що виховна функція фізкультурно-спортивної діяльності у всіх її різновидах подана саме в системі бойової підготовки, де забезпечується військово-педагогічне керівництво професійним, фізичним і психічним вдосконаленням особового складу. Ця функція здійснюється спільно з ідейним, військовим, розумовим, етичним, трудовим, патріотичним і естетичним вихованням [4].

П. Н. Городов підкреслює, що, коли механізми примусового спілкування переважають у військовому колективі, особа здебільшого залишається пасивним виконавцем, не приєднуючись до творчої діяльності підрозділу. Тому оптимізація процесів мотивації у військовому колективі тісно пов'язана з груповими завданнями як центральним компонентом у структурі фізкультурно-спортивної діяльності [1].

© Романчук С., Попович О., 2010

PDF created with pdfFactory Pro trial version www.pdffactory.com

В. М. Гузар аналізував вплив фізкультурно-спортивної діяльності на зміцнення військових колективів та визначав, що ця діяльність важлива не лише у зв'язку з тим, що дозволяє розкрити зміст і взаємозв'язок групових потреб, мотивів, механізмів взаємодії між військовослужбовцями, а ще і тому, що вона виконує істотну методичну функцію в процесі пізнання закономірностей формування і виховання військових колективів різного рівня розвитку [2].

Мета дослідження – визначити напрямки застосування засобів фізичної підготовки для ефективного розвитку індивідуальних та групових психологічних характеристик у курсантських підрозділах.

Завдання дослідження: вивчити особливості індивідуальних та групових психологічних характеристик курсантів, особливості їх розвитку в курсантських підрозділах і чинники, що впливають на характер їх формування; виявити найефективніші засоби фізичної підготовки, що визначають їх позитивний вплив на різних етапах.

Основний матеріал дослідження. У наших дослідженнях ми виявляли найбільш ефективні засоби фізичної підготовки й спорту, що визначають позитивний вплив на різних етапах формування індивідуальних та групових психологічних характеристик у курсантських підрозділах.

Основним методом одержання вихідної інформації для оцінювання застосування засобів фізичної підготовки й спорту при розвитку психологічних якостей було анкетне опитування курсантів (n=347) та фахівців з фізичної підготовки і спорту (n=12).

За результатами опитування курсантів визначено, що серед найбільш ефективних засобів фізичної підготовки для розвитку позитивних індивідуальніших та групових психологічних характеристик 29,1 % респондентів вважають спортивні ігри, 28,3 % – військово-прикладні види спорту, які проводяться в секціях. Менш значущими вважаються рукопашний бій (15,3 %), легка атлетика й прискорене пересування (9,2 %), єдиноборства (8,4 %), гімнастика (8,7 %).

Аналіз результатів анкетування показав, що основними причинами, які заважають курсантам самостійно займатися фізичною підготовкою та спортом є: брак часу – 41,3 % респондентів, заборона командирів – 31,7 % респондентів, відсутність секцій за інтересами – 9,4 % респондентів, відсутність бажання займатися фізичними вправами – 7,5 % респондентів, недостатньо оснащена матеріальна база – 6,2 % респондентів, 3,9 % курсантів назвали інші причини.

На питання „Чи можна, на Вашу думку, за рахунок фізичних вправ зняти психологічне та емоційне навантаження після занять в аудиторіях?” 74,9% курсантів відповіли, що так, можливо; 22,1 % – не можливо; 3,0 % опитуваних не визначилися.

Проведення анкетування дозволило визначити, що більшість курсантів бажають тренуватися, при цьому вони підтверджують ефективність занять фізичною підготовкою на формування індивідуальних та групових психологічних характеристик. Це обумовлює пошук шляхів оптимізації змісту та проведення форм фізичної підготовки.

У процесі дослідження ми визначили особливості психолого-педагогічної діяльності викладацького складу із застосування засобів фізичної підготовки, а також обґрунтували їх використання для розвитку психологічної готовності курсантів.

Основними умовами для підвищення ефективності психолого-педагогічного впливу, спрямованого на розвиток індивідуальних та групових психологічних характеристик, на думку фахівців, виявилися: комплексне планування й рішення виховних завдань у процесі фізичної підготовки (21,6 %); облік індивідуальних особливостей курсантів (20,5 %); об ґрунтований вибір методів виховних впливів (18,4 %); єдність й координація дій всіх учасників навчально-виховного процесу (15,5 %); створення сприятливої довірчої морально-психологічної атмосфери в спілкуванні між курсантами (13,2 %); постановка на кожному етапі становлення курсантського колективу нових складніших завдань у тісному зв'язку з військової службою (10,8 %).

PDF created with pdfFactory Pro trial version www.pdffactory.com

На питання „За рахунок чого можна поліпшити вплив занять фізичною підготовкою на формування психологічних якостей?” більшість респондентів відповіла, що необхідно збільшити зацікавленості курсантів до занять фізичними вправами (46,1 %), збільшити кількість самостійних занять (33,3 %), ввести нові теми занять із фізичної підготовки та спорту (12,8 %), збільшити кількість годин занять фізичною підготовкою (7,6 %).

На питання: „Яким чином можна масово залучити курсантів до занять фізичними вправами?” фахівці відповіли так: за рахунок збільшення кількості масових змагань (43,5 %); за рахунок зацікавленості командирів до залучення курсантів (41,9 %); шляхом введення нових видів спорту до спартакіади ВНЗ (11,3 %); у наказовому порядку (3,3 %).

Отже, фахівці з фізичної підготовки та курсанти вважають, що заняття фізичними вправами відіграють важливу роль у формуванні психологічних якостей військових колективів.

За результатами аналізу та власних досліджень ми з’ясували, що для формування індивідуальних та групових психологічних характеристик курсантів ВНЗ психолого-педагогічний процес фізичної підготовки повинен враховувати такі аспекти:

- ефективно організована система фізичного тренування курсантів позитивно впливає на скорочення термінів соціально-психологічної адаптації військовослужбовців;
- виховання курсантів у взаємодії з фізкультурно-спортивною діяльністю створює ефективні умови для послаблення і долання розбіжностей, зміцнення стосунків;
- фізкультурно-спортивна діяльність сприяє формуванню сприятливих між особистісних стосунків, дружби і військового товариства;
- засоби і методи фізичної підготовки при правильному їх використанні відіграють важливу роль в активізації особистості курсанта, впливаючи не лише на їх спосіб життя, а й на ту мікросоціальну середу, яка їх оточує. Серед осіб, які регулярно займаються фізичною підготовкою, активність у суспільно-громадській сфері вища, ніж у тих, хто не займається, на 27,6 %.

Висновок

Таким чином, методично правильно організована фізкультурно-спортивна діяльність разом із чіткою регламентацією функціонування військового колективу, його високою суспільною свідомістю і організованістю має істотний вплив на особистість курсантів, сприяє формуванню суспільно значущих мотивів їх поведінки, вихованню колективістських якостей.

Ця взаємодія реалізується на основі принципів і методів виховання, які використовуються в процесі занять фізичною підготовкою і спортом. Водночас, фізична підготовка як педагогічна дисципліна має в своєму розпорядженні специфічні методи і прийоми, які в гармонійному поєднанні із загальнопедагогічними методами сприяють вирішенню завдань виховання та об'єднання військових колективів на різних етапах його розвитку.

Пропозиції. Ми вважаємо, що до нової „Настанови з фізичної підготовки у ЗСУ” необхідно додати розділ про психолого-педагогічний вплив занять фізичними вправами на формування індивідуальних та групових психологічних характеристик військовослужбовців, у якому розкрити особливості принципів фізичної підготовки щодо формування психологічних характеристик військовослужбовців.

Список літератури

1. *Городов П. Н.* Педагогические основы физического воспитания курсантов высших военно-учебных заведений / П. Н. Городов. – М. : ВПА им. В. И. Ленина, 1976. – 40 с.
2. *Гузар В. М.* Керівництво фізичною культурою и спортом посадовими особами / В. М. Гузар // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : сб. науч. тр. / под ред. С. С. Ермакова. – Х. : ХГАДИ (ХХПИ), 2000. – № 15. – С. 3-8.
3. Психология и педагогика. Военная психология : учеб. для вузов / [ред. А. С. Маклакова]. – СПб. : Питер, 2005. – 456 с.
4. *Радецький В.* Відновити почуття особистої відповідальності / В. Радецький // Народна армія. – 2006. – № 3. – 23 вересня 2006. – С. 3.

PDF created with pdfFactory Pro trial version www.pdffactory.com

5. *Рудик П. А.* Психология и современный спорт / П. А. Рудик, В. В. Медведев, А. В. Родионов // сб. науч. работ психологов спорта соц. стран. – М. : Физкультура и спорт, 1973. – 328 с.

6. *Юсуфи В. К.* Технология применения средств физической подготовки и спорта, направленных на развитие позитивных межличностных отношений / В. К. Юсуфи // Физическая культ, и спорт в образовании и воспитании молодежи : сб. науч.-метод. работ / под ред. В. А. Щеголева и А. А. Нестерова. – СПб. : СПГЛА, 2003. – С. 124-125.

ЗАНЯТИЯ ФИЗИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКОЙ КАК СРЕДСТВО ФОРМИРОВАНИЯ ИНДИВИДУАЛЬНЫХ И ГРУППОВЫХ ПСИХОЛОГИЧЕСКИХ ХАРАКТЕРИСТИК КУРСАНТОВ

Романчик С. В., Попович А. И.

Академия сухопутных войск

Аннотация. В статье раскрыто исследование, определяющее мнение курсантов и специалистов физической подготовки про влияние занятий физическими упражнениями на развитие индивидуальных и групповых психологических характеристик в военных коллективах. Выявлены направления, которые необходимо учитывать при организации физической подготовки в военном учебном заведении..

Ключевые слова: психологические характеристики, курсанты, физическая подготовка.

PHYSICAL TRAINING AS MEANS TO FORM INDIVIDUAL AND GROUP PSYCHOLOGICAL CHARACTERISTICS OF CADETS

S. V. Romanchuk, A. I. Popovich

Academy of Land Forces

Annotation. The research which determines the opinions of cadets and specialists in physical training as for the influence of physical training on development of individual and group psychological characteristics in military group has been revealed in the article. The directions which should be taken into consideration while organizing physical training in the military educational establishment have been defined.

Key words: psychological characteristics, cadets, physical training.

PDF created with pdfFactory Pro trial version www.pdffactory.com